

Az átértékelési jog új korszaka.¹ Az egyes magánjogi pénztartozások átértékeléséről szóló 1928. évi XII. t.-c. valóban korszakot jelent. Talán nem is annyira az átértékelési jog új korszakát, hanem inkább az átértékelés gazdasági és társadalmi problémájának új korszakát. Ez a törvény új jogot sem alanyi, sem tárgyi értelemben nem hozott, a bírói gyakorlatban kimunkálódó valorizációs jogot foglalja össze, néhány hevenyészett akorddal, melynek egyre szélesebb ivelése a reménységek légióit táplálta. Helyesen állapítja meg Glücksthal Andor nagy érdekességű tanulmánya, hogy e megbeszélések keretein és céljain kívül esik a törvény abból a szempontból történő megbirálása, hogy vajjon helyes volt-e az átértékelés körének szűk körülhatárolása, hogy helyes volt-e ép a kistöke képzés expedienseivel szemben az egyetemes kataklizma fatalista érvére hivatkozni és hogy helyes volt-e a gazdasági egyensúly gondolatának többértékelése a jogi egyensulynál. Ezek a kérdések par excellence politikai kérdések és így ehelyütt megbeszélés tárgyát nem tehetik. Nem lehet célja esoroknak az sem, hogy cáfolatát igyekezzenek adni annak, hogy ez a törvény az ország közgazdaságának megnyugvásával találkozott. A cikkirő szerint a törvény határvonása átértékelhető és át nem értékelhető követelések közt, a béke csendjét jelenti. Ez a kép Verescsagin esetjére kívánkozik . . . Nem akarunk az itt következőkben a valorizáció „kivülmaradottjainak“ panaszaival foglalkozni, sokszor hangoztatott méltánytalanságokat és tragédiákat újból felhánytorgatni, mert ez egy olyan tanulmány körébe váгна, amely a valorizációs törvény pozícióját akarná meghatározni a Jog hanyatló gondolatának folyamatában. Amikor azonban mégis utalunk ezekre a momentumokra, tesszük ezt azért, mert Glücksthal tanulmánya ép ezzel a törvénnyel szemben követeli a jogszabályértelmezés rigorozításának azt a fokát, amely egy törvénnyel szemben sem helytálló, és amely a bírói tevékenységét a szó technikus értelmében vett jogszabályalkalmazásra szorítaná. Kiérezzük a sorokból és mindenben osztani is tudjuk a legista nosztalgiáját, aki a bírói gyakorlat kohójában eredő jog mellett felismeri a jogbizonytalanság salakját is és a törvénytől várja a jog uralmának feltétlen biztosítását. Kétségtelenül igaz, hogy az utóbbi esztendők bírói gyakorlatának nagyszerű eredményei mögött fel kellett ismerünk az árnyéket is, tapasztalnunk kellett, hogy észrevétlenül elmosódtak a

¹ Észrevételek Dr. Glücksthal Andornak a P. J. 1928. 9—10. számában megjelent cikkére.

jogszabályok konturjai és sokszor jogszabályértelmezés köntösében az érvényes és fennálló jogszabály derogálásával állottunk szemben. A jogban azonban nem áll meg az actio és reactio tétele. Ha voltak az „értelmezés”-nek elhajlásai, ez nem eredményezheti, hogy most ezzel szemben annak csiráit is elfojtani igyekezzünk.

Glücksthal Andor tanulmányából tudniillik ezt a szándékot kell kiolvasnunk. Abban mindenki egyet fog vele érteni, hogy az átértékelési jogalkalmazásnak a törvény jogtörténeti pozícióját, valamint a törvényhozó és a törvény valóságos szándékát kell szemelött tartania. (Az előbbi talán csak eszköz az utóbbi tisztultabb felismerhetésére.) Ezeknek a tényezőknek legtüzetesebb vizsgálata sem vezethet azonban ahhoz az eredményhez — a törvény jogtörténeti pozícióját meghatározván abban, hogy a valorizáció terén a bírói jogszabályalkotásnak véget vetne, a végleges és immár módosíthatatlan szabályozást adja, a törvényhozó szándékát pedig abban hogy világosan és véglegesen határt vonjon az átértékelhető és át nem értékelhető követelések között — hogy a bírónak e törvénnyel szemben a jogalkalmazás speciális szabályaihoz kell nyulnia és a törvény szavaihoz betű szerint ragaszkodva kell a törvényhozó intencióinak érvényt szereznie. Már a jogszabályok megszővegezésének kényszerű ökonomiája egymagában kizárja, hogy a bíró ennek a követelménynek — hivatása magaslátán állva — eleget tegyen. A Magánjogi Törvénykönyv Javaslatának 5. §. kimondja, hogy „a törvény magyarázatában és alkalmazásában nemcsak a szöveg szószerinti értelmét” kell figyelembe venni, tehát mint általános szabályt promulgálja, a jog gondolatának elsőbbségét a jogforrás szavainak grammatikai egybevetése alapján jelentkező jogszabállyal szemben. Félremagyarázónok Glücksthal Andor kitűnő cikkének célzatát, ha azt állítanók, hogy a betű szerinti értelmezést akarja propagálni. Nem. A cikk a valorizációs törvény megszorító magyarázata mellett tör lándzsát és csak ebben az esetben nem akar a bírónak a törvény szavain túlmenő latitudo-öt engedni. A betű szerinti értelmezés tehát csak eszköz szerinte, hogy a törvényhozó céljait megvalósítsuk. Ez a megszorítás azonban nem indokolt. Abból, hogy a törvény az in idea valorizálható követelések terén megszorítást jelent, nem következik, hogy rendelkezései önmagukban is megszorítólag értelmezendők. A Kuria P. I. 1427/1927. sz. határozata, mely a valorizációs törvény 15. §-ának tényállásaira is átviszi a 14. §. időbeli korlátozását (ez a remélhetően izoláltan maradó döntés a szakirodalom egyértelmű ellenzésével találkozott); ezt a szigorú értelme-

zést pusztán törvénytechnikai indokokra alapítja (általános és különös rendelkezések egymásra hatása) és így belőle a Kuria hasonló álláspontjára következtetni nem lehet. De ellene szól ennek a törvény, a cikkíró által csak egyik kihatásában megrögzített jogtörténeti pozíciója is. Ez a törvény a valorizációs joggyakorlatot nem akarta megcsonkítani és a *ius scriptum* formájában eredeti jellegéből kivetkőztetni. Tilalomfát csak a további előrehaladásra állít fel, de azt amit a bírói gyakorlatból recipiál, *azt úgy és olyan liberálisan akarta recipiálni, mint az a bírói gyakorlatban meg volt.* Dr. Blau György egyik legutóbbi cikkében* idézi „a jogfenntartás“ *equivalenseit* az eddigi bírói gyakorlatban. Például a Kuria P. VI. 4016/1927. sz. döntése kimondja, hogy ha a hitelező az előző perben átértékelés iránti követelést támasztott, amellyel elutasított, ez a jogfenntartás megtörténtét magában foglalja. A valorizációs törvény 14. §-ának 3. bekezdése jogfenntartással való elfogadásról szól. Glückstahl értelmezése szerint tehát az előbb idézett precedens most már nem lesz alkalmazható, mert a hitelező *expressis verbis* jogfenntartással nem élt. Ez nyilván elmenthető állana az eddigi gyakorlat recepciójának elvével. Vagy milyen eredményekhez vezetne a 4. §. 7-ik bekezdésének „állandóan készpénzben készentartás“ az 5. §. 2-ik bekezdésében foglalt „dolog“ és a 14. §. 4-ik bekezdésében foglalt „tönkrejutás“ és „indokolatlan előny“ fogalmainak grammatikus alkalmazása, amikor pl. még az is jogos vita tárgyát teheti, hogy a „tönkrejutás“ szó mit is jelent?! Ahmási a valorizációs törvényhez írt kommentárjában a 6. §. 4-ik bekezdésének kapcsán a tulajdonos „hirtoklását“ az új magánjogi elméleten alapuló érveléssel, nemcsak a közvetlen, hanem a földbirtokra utalónak is tartja és még egész sorát a törvényhelyeknek említetnének fel, ahol a Glücksthal által követelt törvénymagyarázat súlyos visszásságokat eredményezhetne.

Hisszük, hogy a Kuria meg fogja őrizni a törvénybe átmentett valorizációs joggyakorlatát, a maga teljes frissességében és cáfolatát fogja adni annak, hogy a bírói gyakorlat által kialakított és a törvényben foglalt jogszabály különböző fajsúlyuak, hogy más magyarázatot követel ez, mást amaz. „Ahol a törvény megjelenik — ott a jogalkotó bíró elhallgat.“ Ez igaz. De helyét nem a törvény betüit, szavait halott anyagként tisztelő bírónak, hanem a *jogmegvalósító* bírónak adja át.

Dr. Viener Miklós Pál.

* Jogtudományi Közlöny 1929. jan. 1-iki szám 4. oldal.